

Mátyás Szabolcs

A turizmusbiztonság ázsiai, ausztráliai és óceániai helyzete és sajátosságai

A Turisztikai Világszövetség (UNWTO) besorolásában Ázsia, Ausztrália és Óceánia egy régiót alkot, így a szervezet által értelmezett négy régió közül ez a legnagyobb területű és egyben a legnagyobb népességű térség. Az óriási népesség és terület sokszínűséget is jelent egyben, egymástól gyökeresen eltérő gazdaságú, kultúrájú és fejlettségű országok, illetve országcsoportok találhatók a régióban, ami természetesen a turizmus területén is megmutatkozik. A tanulmány négy nagyobb lélegzetvételű fejezete bemutatja a főbb regionális különbségeket és a várható trendeket, továbbá választ kíván adni számos, a turizmusbiztonság kapcsán felmerült aktuális kérdésre is.

1. Általános turisztikai kereslet-kínálat elemzés

A Turisztikai Világszervezet (UNWTO) két nagy régióra bontja a jelen tanulmányban vizsgált területeket: a Közel-Keletre, valamint Ázsiára és a pacifikus régióra. A nagyrégió kelet–nyugati irányú kiterjedése mintegy 200 fok, vagyis a Föld területének több mint fele (GYURICZA 2008). A közel-keleti térségbe a világszervezet az észak-afrikai Egyiptomot és Líbiát is beleveszi, azonban a hazai földrajzi gondolkodásmódra tekintettel célszerűbbnek tartjuk, ha e két ország Afrika tárgyalásánál szerepel.

1. táblázat

A világ legnagyobb turistaérkezéseit bonyolító országok

Nemzetközi turistaérkezések (millió fő)				Turizusból származó bevétel (milliárd USD)			
Sorrend	Ország	2015	2016	Sorrend	Ország	2015	2016
1.	Franciaország	84,5	82,6	1.	Egyesült Államok	205,4	205,9
2.	Egyesült Államok	77,5	75,6	2.	Spanyolország	56,5	60,3
3.	Spanyolország	68,5	75,6	3.	Thaiföld	44,9	49,9
4.	Kína	56,9	59,3	4.	Kína	45,0	44,4
5.	Olaszország	50,7	52,4	5.	Franciaország	44,9	42,5
6.	Egyesült Királyság	34,4	35,8	6.	Olaszország	39,4	4,2
7.	Németország	35,0	35,6	7.	Egyesült Királyság	45,5	39,6
8.	Mexikó	32,1	35,0	8.	Németország	36,9	37,4
9.	Thaiföld	29,9	32,6	9.	Hongkong (Kína)	36,2	32,9
10.	Törökország	39,5	–	10.	Ausztrália	28,9	32,4

Forrás: UNWTO

Az elmúlt évtizedekben világszerte egyaránt jelentősen bővültek a turistaérkezések és a turizmusból származó bevételek. A bővülés egyik motorja az ázsiai kontinens, illetve a közel-keleti térség, amelyek esetében gyakorlatilag folyamatos az expanzió. A vizsgált térség súlyát jelzi, hogy Ázsia és a pacifikus régió 2016-ban a globális turistaérkezések mintegy egynegyedét könyvelhette el, amellyel Európa után a második legjelentősebb desztináció (308 millió fő) volt. A turizmusból származó bevételek alapján szintén a második a régió, a turizmus globális bevételeinek mintegy 30%-a származik a térségből (367 milliárd USD). A közel-keleti térség jóval kisebb turistaérkezéssel és bevétellel rendelkezik, bár hozzá kell tenni, hogy lakosság száma is nagyságrendekkel kisebb. A turistaérkezések száma mintegy 50 millió fő, ami a legkisebb érték az UNWTO régiói között (a világ turistaérkezéseinek 4%-a). A turizmusból származó bevétel közel 60 milliárd dollár (a világ turizmusból származó bevételeinek 5%-a), amivel Afrikát előzi csak meg a térség, mintegy 20 milliárd dollárral (2016).¹ Ázsia súlyát jelzi, hogy a „top 10” országok között három ázsiai ország is szerepel úgy a turistaérkezések, mint a turizmusból származó bevételek tekintetében (Thaiföld, Kína, Hongkong) (1. táblázat).

A turistaérkezések számát illetően Ázsia és a pacifikus régió jelenleg a világ legdinamikusabban fejlődő turisztikai régióihoz sorolható (egyres években 10% közeli a bővülés mértéke), a közel-keleti térség viszont az elmúlt időszakban stagnált vagy csökkenést mutatott (RÍTECZ 2016b) (2. táblázat).

2. táblázat

A nemzetközi turistaérkezések és a turizmusból származó bevételek (2010–2016)

	Nemzetközi turistaérkezések (ezer fő)				Turizmusból származó bevétel (milliárd USD)			
	2010	2014	2015	2016	2010	2014	2015	2016
Ázsia és a pacifikus régió	208 108	269 489	284 028	308 409	250,3	358,9	349,3	366,6
Északkelet-Ázsia	111 508	136 276	142 075	154 302	122,9	176,8	167,1	168,9
Délkelet-Ázsia	70 473	97 036	104 242	113 231	68,5	108,1	108,4	117,2
Óceánia	11 386	13 259	14 265	15 604	38,7	44,2	42,2	46,7
Dél-Ázsia	14 741	22 918	23 446	25 273	20,1	29,7	31,5	33,8
Közel-Kelet	55 442	55 267	55 622	53 567	52,1	53,5	58,2	57,6

Forrás: UNWTO 2017

Az UNWTO előrejelzése szerint 2030-ig a turistaérkezések évi növekedése átlagosan 3,3% lesz. A legnagyobb növekedés Ázsiában és a pacifikus régióban várható (akár évi közel 5,0% is), így a régió 2010-es 22%-os részesedése 2030-ra akár 30%-ra is növekedhet (3. táblázat).

¹ A közel-keleti érték tartalmazza az egyiptomi és a líbiai adatokat is.

3. táblázat

A turistaérkezések várható száma Ázsia és a pacifikus térség, valamint Óceánia egyes régióiban (millió fő/év)

	1980	1995	2010	2020	2030
Világ	277,0	528,0	940,0	1 360,0	1 809,0
Ázsia és pacifikus régió	22,8	82,0	204,0	355,0	535,0
Északkelet-Ázsia	10,1	41,3	111,5	195,0	293,0
Délkelet-Ázsia	8,2	28,4	69,9	123,0	187,0
Óceánia	2,3	8,1	11,6	15,0	19,0
Dél-Ázsia	2,2	4,2	11,1	21,0	36,0
Közel-Kelet	7,1	13,7	60,9	101,0	149,0

Forrás: UNWTO 2017

A Közel-Kelet országainál a nemzetközi turistaérkezések esetében gyakorlatilag stagnálás figyelhető meg. A tizennégy országból öt relatíve nagy desztinációt lehet kiemelni. A két legnagyobb fogadó terület Szaúd-Arábia (2016: 18,0 millió fő) és az Egyesült Arab Emírségek. Előbbi ország esetében egyértelműen a vallási turizmus az a tényező, amely nagy számban vonzza a muzulmán hívőket, míg az Egyesült Arab Emírségek a „mesterséges turistaattrakciók Mekkája”, ahová évről évre egyre több turista látogat (2010: 7,4 millió fő; 2016: 14,9 millió fő). Nagyságrenddel kisebb volumenű a fogadott turisták száma Jordániában (3,9 millió) és Katarban (2,9 millió) (2016). Az arab tavasz éreztette hatását a Közel-Kelet országaiiban is, a legtöbb államban csökkent a bizonytalan politikai helyzet következtében a turisták száma. A turistaérkezések stagnálásában (időnként visszaesésében) a legnagyobb hatása a közel-keleti országokban dúló többéves háborúnak van.

A turizmusból származó bevétel tekintetében a térség két legnagyobb fogadó országa, Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emírségek emelkedik ki. Az Egyesült Arab Emírségeknek közel 20 milliárd dollár bevétele származik éves szinten a turizmusból (2016: 19,5 milliárd USD), míg a nagyobb tömeget vonzó Szaúd-Arábiának „mindössze” 11 milliárd dollár. Ez alapján látszik, hogy az utóbbi ország esetében a nagyszámú vallási turista relatíve keveset költ, míg előbbi országba főként a tehetősebb külföldiek érkeznek. Az Egyesült Arab Emírségek esetében a turizmusból befolyt bevétel növekedésének dinamikája sokkal erőteljesebb, 2010 óta mintegy 2,5-szeresére növekedett (2010: 8,6 milliárd USD → 2016: 19,5 milliárd USD) (2016).

Ázsia nagy régiói esetében megállapítható, hogy főként Északkelet-Ázsia és Délkelet-Ázsia turistaérkezései emelkednek ki, Dél-Ázsia értékei viszont nagyságrenddel kisebbek. Északkelet-Ázsia adja a kontinens turistaérkezéseinek közel felét (154,3 millió fő), ahol a Kínai Népköztársaság a legfőbb fogadó terület (59,3 millió fő), valamint a Kínához tartozó városállamok, Hongkong (26,6 millió fő) és Makaó (15,7 millió fő). Kína és társult részei mellett Japán (24 millió fő) és Dél-Korea (17,3 millió fő) turistaérkezései érdemelnek még említést. 2010 és 2016 között Japán megháromszorozta, Dél-Korea és Tajvan pedig megkétszerezte turistafogadásait. A turizmusból származó bevételek mintegy egynegyedét Kínában termelik meg (44,4 milliárd USD), azonban az ország árszínvonala jobban lehetővé teszi a tömegturisták fogadását, mint a térség többi országáé, ahol arányaiban nézve jóval nagyobb a turistaköltés.

Délkelet-Ázsiában Thaiföldre (32,6 millió) és Malajziába (26,8 millió) érkezik a legtöbb külföldi turista. E két ország adja a turistaérkezések több mint felét. Thaiföld esetében érdekes tényként említhető meg, hogy bár az elmúlt években több alkalommal is terrorcselekményeket követtek el az országban, 2010 és 2016 között mégis több mint kétszeresére növekedett az országot felkereső turisták száma. A térség jelentős fogadó területei közé sorolható még Szingapúr (12,9 millió fő) és Vietnám (10 millió fő), amely szintén kétszeresére növelte a fogadott turisták számát (2016). Délkelet-Ázsiában a turizmusból származó bevételek mintegy 40%-a Thaiföldön (49,9 milliárd USD), egyhatoda pedig Szingapúrban és Malajziában (18 milliárd USD) realizálódik. A turistaérkezések és az abból származó bevételek esetében Szingapúr és Malajzia relációjában megfigyelhető, hogy Szingapúrba kevesebb mint feleannyi turista érkezik csak, de a bevételek közel azonosak; Szingapúr főként a prémiumturisták desztinációja. Dél-Ázsia turistaérkezéseinek és a turizmusból származó bevételeinek egyaránt közel kétharmada Indiában termelődik (14,6 millió fő). A szubkontinens 2010 és 2016 között háromszorosára növelte a fogadott turisták számát (2016).

Ausztrália és Óceánia esetében mindössze két ország, Ausztrália és Új-Zéland az, amely regionálisan figyelemre méltó turisztikai teljesítménnyel büszkélkedhet. Mindkét ország esetében kijelenthető, hogy a jelentős turistaérkezések egyik legfőbb gátja a küldő területektől való földrajzi távolság. A turizmusból származó bevétel alapján viszont megállapíthatjuk, hogy akik eljutnak e távoli országokba, azok jelentős összeget költenek (már az oda- és visszaút költségei is magasak).

2. Vonzerők, kínálati elemek

A fejezetben vizsgált turisztikai régiók gyökeresen eltérnek egymástól társadalmi, gazdasági, történelmi, földrajzi stb. értelemben, ezért a három nagy területi egységet külön-külön mutatjuk be.

A turisztikai vonzerők szempontjából a Közel-Kelet országait két csoportba lehet sorolni. Az egyik csoportba a népességhez mérten szerényebb mértékű olajkitermeléssel rendelkező országok (például Irak, Irán, Jordánia, Libanon), míg a másik csoportba a kis népességű, az elmúlt évtizedekben gyors gazdasági növekedést mutató gazdagabb, úgynevezett olajországok sorolhatók (például Kuvait, Bahrein, Omán). Az előbbi országok esetében jóval bővebb a vonzerők köre, az olykor több ezer éves történelem egyedülálló attrakciót jelent (Petra sziklavárosa – Jordánia; sumér, asszír és arab műemlékek – Irak; a perzsa kultúra, Szúza romjai és az arab kultúra emlékei – Irán). Az olajországok esetében szintén megtalálhatók az ősi arab kultúra emlékei, azonban jóval kisebb számban, mint máshol. A turisztikai szempontból jelentősebb vonzerőt jelentő építkezések csak az 1960-as évektől kezdődően indultak meg, így ezen országok elsősorban a modern építészet és a szórakoztatóipar termékeivel jelennek meg a turisztikai piacon. Ennek egyik legjobb példája az Egyesült Arab Emírségek második legnagyobb városa, Dubai, amely néhány évtized alatt világ gazdasági jelentőségre tett szert. Ebbe a csoportba sorolható továbbá Szaúd-Arábia is; Mekka² és Medina az ország

² „Mekka, a »hitetlenek« elől ma is szigorúan elzárt szent város a Vörös-tenger partjáról 80 km-re, gránitsziklák közé zárt szűk völgykatlanban épült. Ősrégi település, melynek első lakóit a gyógyhatásának tartott Zemzem-forrás vonzotta ide” (PROBÁLD 2002).

két szent városa nemcsak a térség, de a világ leglátogatottabb vallási turisztikai desztinációi közé sorolható.

Mekka: 15 év, több mint 1500 halott. Miért?

A mekkai zarándoklat, a hadzs a világ legnagyobb évenkénti „tömegrendezvénye”. A légi közlekedés beindulása előtt évente alig százezer muzulmán vett rajta részt, az elmúlt húsz évben azonban már rendre több millió ember utazott Mekkába (2012 óta csak azért kétfélmillió, mert az építkezések miatt korlátozták a beutazásokat). A Korán előírása szerint a hadzs az egyik szent kötelesség, amit minden, arra fizikailag és anyagilag képes hívó muszlimnak életében egyszer teljesítenie kell. [...] Mekkában a naponta százezer érkező utast egészségügyiek és biztonsági emberek tízezrei, valamint kiterjedt zárltláncú kamerarendszer védi és ellenőrzi. [...] a nyugat-szaúd-arábiai város már a jelenlegi, évi 2–3 millió ember ottlétével sem bír zökkenőmentesen megküzdeni. Az 1,7 milliós Mekka infrastruktúrája a folyamatos fejlesztések ellenére sem alkalmas a tengernyi látogató kezelésére, pedig az ország, pontosabban a Mekát és Medinát irányító királyi család az elmúlt évtizedekben több mint százmilliárd dollárt költött rá. A zarándoklat idején minden évben rogyadozik a város elektromos, víz- és szennyvízhálózata, az útszűkületek életveszélyt jelentenek.

Részlet Miklósi Gábor *Mekka: 15 év, több mint 1500 halott. Miért?* című cikkéből

Elérhető: https://index.hu/kulfold/2015/09/24/mekka_zarandoklat_tomegszerencsetlenség_modernizacio/ (A letöltés ideje: 2017. 09. 22.)

Délkelet-Ázsia országai esetében kevésbé lehet olyan közös vonzerőbeli csomópontokat találni, mint például a Közel-Kelet országainál. Az egyedi kultúra és a történelmi múlt számos olyan sajátos desztinációkat hívott életre, amelyeket napjainkban turisták milliói keresnek fel. A teljesség igénye nélkül megemlíthetjük az egykori khmer fővárost, Angkort (Kambodzs), a thaiföldi buddhista szentélyeket és kolostorokat vagy akár Melaka óvárosát, amelyet az UNESCO a világörökség részévé is nyilvánított (Malajzia). Az éghajlat és a tengerpart kínálta lehetőségek kiaknázása elsősorban Thaiföld és Malajzia esetében érvényesül – amit mutat a magas turistaérkezések száma is –, ahol a tengerpart az egyik legfőbb vonzerő.³ A trópusi esőerdők és monszunerdők egyedülálló állat- és növényvilágukkal ugyancsak a régió fő látványosságai közé sorolhatók (Malajzia, Vietnám, Indonézia). A bőséges csapadék, az emberi leleményesség és a sík termőföldek hiányának hármasa hozta létre a mára igazi turistalátványosságnak számító rizsteraszokat, amelyeket Ázsia egyes népei évszázadokon keresztül vájtak a hegyoldalakba (például Fülöp-szigetek – Banauei, Indonézia – Jatiluwih). Meg kell említenünk a térségben meglévő szexturizmust, amely Thaiföld (főként Bangkok és Pattaya) esetében eredményezi a legjelentősebb bevételt.

Dél-Ázsia területe szintén óriási kiterjedésű, így akár az egyes országokon belül is sokszor gyökeresen eltérő kulturális és vallási háttérű vonzerőkkel lehet találkozni. Alapvetően két nagy vallás, a muzulmán és a hindu az, amely a városi turizmus vonzerőit adja (kisebb részben pedig a buddhizmus, például Sri Lanka, Bhután és Nepál esetében). Ez mutatják az UNESCO világörökségi helyszínei is, ahol a múlt vallási emlékei dominálnak a természeti vonzerők mellett. A térségben India kínálja a legtöbb látnivalót, ahol

³ A turisztikai vonzerők kapcsán megállapíthatjuk, hogy „a világ turizmusában a víz képviseli a legkeresettebb természeti vonzerőt” (MICHALKÓ 2012).

a legnagyobb vonzerővel a három várost magában foglaló, úgynevezett arany háromszög (Delhi, Agra, Dzsajpur) rendelkezik. Számos olyan világörökségi helyszín van a térségben, amely egyedülálló kultúrtörténeti értékkel rendelkezik, azonban felkeresésük a térség bizonytalan politikai légköre miatt meglehetősen veszélyes (például Afganisztán: Jam minaret, Bámiján-völgy). Talán a Maldív-szigetek a térség egyetlen országa, ahol nem a vallási emlékek jelentik a fő látnivalót, hanem a „képeslap minőségű” óceánpart a fő vonzerő, amely a vízi sportok, a búvárkodók és a sznorkelzők igazi paradicsoma.

Északkelet-Ázsia országai esetében általánosságban kijelenthetjük, hogy bár sok esetben lenyűgözők a természeti vonzerők, a legtöbb turista mégis a több évezredes történelmi múlt, a vallási emlékek és unikális kulturális hagyományok miatt keresi fel a régió országait. Északkelet-Ázsia a prehistorikus időkben is lakott volt már, aminek számos tárgyi emléke található a térségben (Kocshang, Hvaszun és Kanhva dolmenjei – Dél-Korea). Ugyancsak a több ezer éves történelmi múlt tárul fel, ha az ókori Kína legismertebb világörökségi helyszíneire gondolunk (például kínai nagy fal, agyagkatonák, a selyemút hálózata, tiltott város). Rengeteg unikális vallási emlék található a régióban (Potala palota – Tibet, icukusimai sintó szentély, Tósógú-szentély – Japán, Heinsza buddhista főtemplom – Dél-Korea) (BALOGH 2004), de különleges látnivalót nyújtanak a több száz éves történelmi belvárosok épületegyüttese is, amelyek közül szintén jó néhány elnyerte a világörökség címet (például Makaó történelmi központja, Kiotó történelmi műemlékei).

Ausztrália és Óceánia régiót a méretéhez képest viszonylag sok ország alkotja, bár meg kell jegyezni, hogy ezek többsége igen kis méretű, és csekély volumenű turizmussal rendelkezik csak. Nemzetközi szinten is számottevő a turizmusa viszont Ausztráliának és Új-Zélandnak. E két ország esetében a természeti vonzerők mellett igen jelentős az épített környezet generálta városi turizmus is. Ausztrália és Új-Zéland esetében a városi turizmus terei elsősorban a néhány száz esztendővel ezelőtt alapított nagyvárosok, amelyek sok esetben igen impozáns városközponttal rendelkeznek (például Sydney, Camberra, Perth, Wellington, Auckland), újonnan épült városrészeik pedig a modern nagyvárosok hangulatát keltik. Új-Zéland és Ausztrália esetében egyaránt igen széles a természeti vonzerők palettája. Új-Zéland kiemelt látványosságai – a szeizmikus aktivitásnak köszönhetően – a gejzírek és a vulkánok, Ausztrália esetében pedig a Nagy-korallzátony vagy Gondwana esőerdei. A térség többi országa főként a trópusi éghajlatnak köszönheti a természeti vonzerőit.⁴ A kínálati elemek között az első helyen a pálmafákkal tarkított, homokos óceánpartok szerepelnek. A trópusi óceán egyedi lehetőségeket nyújt a pihenésre, a vízi sportokra és a búvárkodásra (Francia Polinézia, Fidzsi-szigetek, Tonga, Vanuatu). Számos sziget egyedülálló állat- és növényvilággal rendelkezik, így például Új-Kaledónia, ahol a világ legnagyobb lagúnája található.

⁴ „Az évi középhőmérséklet magas, 25–28 °C között váltakozik. Éven belüli ingás alig mutatkozik, a leghidegebb és legmelegebb hónapok középhőmérsékletei között alig találunk 2–3 °C-nál nagyobb eltérést” (PÉCZELY 1996).

3. Gazdasági, társadalmi és kulturális környezet

3.1. Gazdasági és társadalmi környezet

Ázsia és Ausztrália–Óceánia esetében is elmondhatjuk azt a már más régiók kapcsán is említett tényt, hogy a gazdasági és a társadalmi élet mutatószámainál igen nagy regionális különbségek figyelhetők meg az egyes országok között. A világ legtöbb, legkisebb egy főre jutó GDP-vel rendelkező országa Afrika után Ázsiában található, Óceánia esetében viszont valamivel magasabb a legszegényebb országokban is az egy főre eső GDP, mint az ázsiai országokéban (The World Bank é. n.). A gyenge gazdasági mutatókkal rendelkező országok esetében a társadalom többségét érintő mélyszegénység egyértelműen megmutatkozik a közbiztonságban is, mivel Észak-Korea kivételével viszonylag gyakoriak a turisták sérelmére elkövetett lopások, rablások és egyéb vagyoni elleni deliktumok (például Fülöp-szigetek, Pakisztán, Banglades). A térség legnagyobb GDP-vel rendelkező országai között megtaláljuk a legnagyobb fogadó országokat, így például Japánt, Ausztráliát, Új-Zélandot, a „kistigriseket” (például Dél-Korea, Szingapúr) és az úgynevezett olajállamokat (például Katar, Kuvait, Omán), ahol a közbiztonság jóval magasabb szintű, mint a régió szegényebb államaiban.

A gazdaság távlati kilátásait mutató egyik legfontosabb mutató az államadósság GDP-hez viszonyított aránya. Ázsiában Japán (250%), Libanon (146%), Bhután (119%) és Szingapúr (112%) esetében regisztrálhatjuk a legnagyobb államadósságot, ami belátható ideig jelentős fizetési kötelezettséget ró az egyes országok költségvetésére. Rendkívül kedvezőek viszont Ausztrália (41%) és Új-Zéland (25%) adatai, ami nagyobb távlatokban engedi gondolkodni a turizmusfejlesztéssel foglalkozó gazdasági szakembereket is.

Az ázsiai országok többsége viszonylag kedvező munkanélküliségi adatokkal rendelkezik, azonban ez számos esetben az alacsony termelékenység mutatókkal hozható összefüggésbe. A magas munkanélküliségi adatokkal rendelkező országok zömében háborús övezetek, illetve politikailag instabil területek. Ausztrália (5,6%) és Új-Zéland (4,8%) mint a térség két nagy fogadó területe igen kedvező munkanélküliségi adatokkal rendelkezik, ami gazdasági szempontból nem jelent még jelentős terhet a költségvetés számára, azonban szükség esetén lehetséges jelentősebb számú munkaerő bevonása a gazdaságba (2015–2017) (Trading Economics é. n.).

A népesedési problémák (relatív túlnépesedés) a vizsgált térségben elsősorban Ázsia országaiban jelentenek komoly gondot. Ázsia jelenleg a világ népességének a 60%-át adja, amely várhatóan 2050-re kb. 50%-ra fog csökkenni (KSH 2019). A részarányos csökkenés mellett egyes országokban azonban jelentős növekedés várható, ami már a közeljövőben is igen komoly népesedési, egészségügyi, szociális stb. problémák forrása lehet, ha nem sikerül belátható időn belül megfékezni a jelentős népességyarapodást. Az ENSZ előrejelzése szerint 2050-re a világ tíz legnépesebb országából öt az ázsiai kontinensen lesz (India, Kína, Indonézia, Pakisztán, Banglades). Ausztrália és Óceánia esetében szerény mértékű népességnövekedés várható. A jelenlegi 40 millióról várhatóan 2050-re 57 millióra növekszik majd a kontinens lakossága, amely a terület jelentős kiterjedése miatt nem okoz jelentős népesedési problémákat.

A korrupciós index a vizsgált térségben viszonylag alacsony (ami éppen az ellenkezőjét jelenti, tehát a korrupció magas), ami semmiképp sem jó üzenet a térségbe utazó turisták számára. Az elfogadható 50 fölötti értéket az ázsiai országoknál mindössze kilenc ország esetében, míg Ausztrália és Óceánia esetében három országban mértek (<https://hu.tradingeconomics.com>).

3.2. Kulturális környezet

Afrika mellett talán Ázsia és Óceánia országai esetében lehet az európai és az észak-amerikai szokásoktól leginkább eltérő olyan kulturális szokásokat és különbségeket összegyűjteni, amelyek a turista szemszögéből nézve valamilyen jelentős konfliktushelyzetet vagy biztonsági kockázatot rejtenek.

Az öltözködési szokások a régió számos országában rendkívül konzervatívak, amire a Konzuli Szolgálat és a legtöbb útikönyv is figyelmezteti a turistákat. A nők esetében a vállat (és olykor kart is) és a combot is eltakaró ruhák viselése javasolt például Bahreinben, Bangladesben vagy Iránban. Még a férfiak számára is tilos a rövidnadrág viselése Szaúd-Arábia és Bahrein közterületein, Iránban pedig a rövidnadrág mellett az ujjatlan trikó viselése sem ajánlott. A legtöbb konzervatív arab országban a nők egyáltalán nem viselhetnek fürdőruhát, de még ahol ezt engedélyezik is, ott is kizárólag csak a strandokon (például Bahrein).

Az érzelemnyilvánítás különböző formái (például nyilvános helyen történő csókolózás) a legtöbb arab országban nem elfogadottak. E tekintetben talán az Egyesült Arab Emírségek törvényei a legszigorúbbak, ahol a nyilvános helyen történő csókolózást és alkoholfogyasztást, a goromba gesztikulálást, a topless fürdözést vagy a házasságon kívüli szexuális kapcsolatot akár börtönbüntetéssel is sújthatják. Ez utóbbi Iránban is börtönbüntetéssel sújtandó, akárcsak az azonos neműek közötti szexuális kapcsolat létesítése (Konzuli Szolgálat).

A kábítószer birtoklását a vizsgált térség államai közül többen igen súlyosan, nem egy esetben halállal büntetik. Ez elsősorban a liberálisabb drogpolitikával rendelkező országokból érkező turisták esetében jelenthet problémát, akik tettüket kisebb súlyú jogsértésnek gondolják csak, s majd a későbbiekben szembesülnek a fogadó ország elrettentő ítéletével (Bahrein, Banglades, Brunei, Egyesült Arab Emírségek,⁵ Irán, Kambodzsa, Katar, Kuvait, Malajzia, Palau) (MÁTYÁS 2017).

Európai szemmel nézve rendkívül szigorúak a fényképezési szabályok bizonyos épülettípusok és személyek esetén. Mianmarban a fegyveres erők tagjait és katonai objektumokat, Szaúd-Arábiában a mecseteket és a közvetlen környéküket, Bahreinben és az Egyesült Arab Emírségekben pedig a katonai objektumokat és a stratégiai létesítményeket nem lehet fényképezni.

A muzulmán országok többségébe tilos az alkohol, a pornográf tartalmú kiadványok bevitel, amelyeket nemcsak, hogy elkoboznak, de büntetés is járhat érte (Irán, Kuvait).

A muzulmán böjti hónap, ramadán idején kerülni kell az arab országokban a közterületen történő evést, ivást és dohányzást, mivel például ennek az Egyesült Arab Emírségekben komoly jogkövetkezményei is lehetnek. Más muzulmán országokban ez „csak” rosszállást vált ki az emberekből. Szingapúr törvényei nem engedik meg az országban a rágógumi használatát, ezért még a behozatalát sem. Taiwan esetében pedig a mák behozatala tiltott.

Egyes muzulmán országokban a legkisebb mértékben sem tolerálják a homoszexualitást, így az azonos neműek nyilvános helyen történő együttlétét is tiltják és büntetik (például Banglades, Egyesült Arab Emírségek).

⁵ Az Egyesült Arab Emírségekben „még az országba történő beutazást megelőzően elkövetett, vizelet-, illetve vértesztből kimutatható kábítószer-fogyasztás is súlyos büntetőjogi következményt von maga után” (Konzuli Szolgálat).

Észak-Korea esetében a tankönyv terjedelmi korlátait jóval meghaladóan lehetne egy demokratikus ország polgárai számára idegen szokásokról írni. Részben ez az oka annak, hogy Észak-Koreának nem sikerült évtizedek óta bekapcsolódnia a nemzetközi turizmusba (GYURICZA 2008). Már az is kockázatot jelent az utazó számára, ha az idegenvezetővel előre megállapodott szabályoktól eltér (például a jóváhagyott tartózkodási helyet önkényesen elhagyja valaki), mivel már az is akár börtönbüntetést vonhat maga után (Konzuli Szolgálat).

4. A turizmusbiztonság egyes területei

4.1. Egészségbiztonság

Kijelenthetjük, hogy a térségben találhatunk legnagyobb számban olyan országokat, amelyek gyakorlatilag semmilyen egészségbiztonsági kockázatot nem rejtenek az európai vagy az észak-amerikai utazó számára (például Bahrein, Dél-Korea, Hongkong, Japán, Katar) (3. ábra). Ugyanakkor számos olyan alacsony fejlettségű (sok esetben folyamatos háború sújtotta) országa van a vizsgált régióknak, ahol olyan rossz a közegészségügyi helyzet (járványok, fertőző betegségek, rossz higiénias viszonyok, emberi fogyasztásra alkalmatlan ivóvíz stb.), hogy egyáltalán nem ajánlott a turisták számára (Afganisztán, Banglades). A földrajzi elhelyezkedés itt is alapvetően determinálja a főbb betegségeket és egyéb kockázatokat. A régió több országa fekszik az Egyenlítő mentén, ami magas hőmérsékletet és bőséges csapadékot eredményez. Ennek következtében még a fejlett egészségügyi hálózattal rendelkező országoknak is számos fertőző betegséggel kell megküzdeniük. A csapadékos évszak különösen nagy veszélyeket rejt (monszunévszak), ugyanis az ekkor sokszor özönvízszerűen lezúduló csapadék és a ciklonok is számos halálos áldozatot követelnek, megszorodnak a különféle természeti katasztrófák (földcsuszamlások és áradások) (Banglades, India, Fülöp-szigetek, Vietnám) stb.

Ázsia és Óceánia államainak jelentős része tektonikailag igen aktív területen fekszik (Afganisztán, Japán, Új-Zéland, Fülöp-szigetek, Indonézia, Irán), aminek eredményeképp gyakorlatilag napi szinten együtt kell élnie százmillióknak a kisebb-nagyobb földrengésekkel, illetve a rengések okozta tengerrengéshullámokkal (cunami) (BORSY 1992). A turizmus szempontjából kevésbé jelentősek a belső, elzárt területek sivatagai (például Mongólia, Kína). A Ráktérítő mentén fekvő országok esetében azonban, különösen a Közel-Kelet országainál, turisztikai szempontból frekvenciált területeknek tekinthetők a sivatagi területek (úgynevezett zonális sivatagok) (például Kuvait, Bahrein, Omán, Szaúd-Arábia), amelyek egyre több turistát vonzanak. A hőmérséklet a sivatagokban akár tartósan a 40 Celsius-fokot is meghaladhatja, ami rendkívüli módon megterheli a szervezetet. Fokozott folyadékbevitel, illetve só- és vitamintabletták fogyasztása nélkül a huzamosabb tartózkodás jelentős egészségügyi kockázatokat rejt.

A trópusi és szubtrópusi területek esetében jelentős problémát okoz a szúnyogok által terjesztett malária és/vagy dengue-láz (Banglades, Francia Polinézia, Fülöp-szigetek, Kelet-Timor, Malajzia, Mianmar, Vietnám, Ausztrália). Egyes ázsiai nagyvárosok esetében igen komoly problémát jelent a légszennyezettség, amely különösen a légúti betegségekben (asztma, allergia stb.) szenvedőknek jelent kockázatot (például Kína, India és Irán jelentős ipari létesítményekkel rendelkező nagyvárosai) (Konzuli Szolgálat). A szerényebb gazdasági

fejlettségű és háború sújtotta országokban problémát jelent a megfelelő orvosi ellátás hiánya. A nagyobb városokban többnyire még lehetséges a megfelelő ellátás biztosítása, azonban a kisebb településeken sok esetben csak alapellátást képesek nyújtani (nincs képzett szak személyzet, műszerek, gyógyszer) (például Észak-Korea, India, Mongólia).

Elsősorban a Közel-Kelet országaiban okozott problémát a 2012-ben felbukkanó úgynevezett közel-keleti légúti koronavírus. Az újfajta betegségről egyelőre nem sok információjuk van a kutatóknak, azonban valószínűsítik, hogy a vírusok hordozói a tevék lehetnek, amelyek Szaúd-Arábiában eddig közel 300 ember halálát okozták. A betegség megjelent Észak-Afrikában, a Közel-Keleten (Katar) és Dél-Ázsiában is.

Akárcsak Dél-Amerika esetében, úgy Óceánia esetében is problémát jelenthet a déli fekvésű területek esetén az extrém UV-sugárzás, ami az Új-Zélandot meglátogató turisták esetében jelenthet egészségbiztonsági kockázatot.

Ausztrália esetén a Konzuli Szolgálat tájékoztatása alapján jelentős esélye van a november és február közötti bozóttüzek előfordulásának, illetve egyes partszakaszokon olyan erős áramlatok vannak, hogy fennáll a veszélye a nyílt tengerre való kisodródásnak, ami évente mintegy száz ember halálát okozza.

Minden hosszabb kelet–nyugati irányú repülőút során fellelphet az úgynevezett „jet-leg”, amely az időzónák átlépésével a szervezet bioritmusának felborulását jelenti. Ennek relevanciája Európa viszonylatában különösen az ausztráliai és az óceániai repülőutak során lehet, mivel igen jelentős az időeltolódás. Szintén a hosszú utazás (elsősorban a hosszú repülőutak alkalmával) okozta egészségügyi probléma az úgynevezett utazási trombózis (*economy class syndrome*), amely mélyvénás trombózist, egyes esetekben tüdőembóliát is okozhat (SÁNDOR–BIHARI 2001).

Akárcsak más, esőerdővel rendelkező területek esetében, Ázsia kapcsán is reális veszélyt jelent az esőerdei vagy dzsungeltúrákon való részvétel, elsősorban a rovarcsípések és állattámadások miatt (például Fülöp-szigetek, India). De Ázsia- és Ausztrália-szerte számos országban mérges kígyók, pókok és egyéb állatok is előfordulhatnak, amelyek csípése halálos lehet (például Ausztrália: kékgyűrűs polip, kockamedúza, barna kígyó, tajpán).

1. kép

Egészségügyi kockázatot rejthetnek az utcán vásárolt ételek. Hurkapálcára szúrt sült skorpió (Peking)

Forrás: a szerző felvétele

4.2. Közlekedésbiztonság

A fejlett gazdasággal rendelkező ázsiai és ausztráliai országok esetében általánosságban elmondhatjuk, hogy jól kiépített a közlekedési infrastruktúrájuk, a műszaki biztonsági előírások pedig közel azonosak (sok esetben még szigorúbbak) az európai standarddal. A közúti közlekedést viszont jelentősen nehezíti, hogy az ázsiai országokban főként a helyi ország hivatalos nyelvén vannak csak kiírva a közúti táblák, így a helyi nyelv ismeretének hiánya rendkívüli módon nemcsak, hogy megnehezíti, hanem veszélyezteti is az egyéni közlekedést. A rosszul karbantartott utak és az európaiaktól eltérő közlekedési morál miatt a Külügyminisztérium számos országban nem ajánlja az egyéni gépjárművel történő közúti közlekedést, különösen az éjszakai órákban, illetve külterületen, mivel az rendkívül veszélyes lehet (például Banglades, Pakisztán, India).

A tömegközlekedési eszközök igénybevétele is jelentős közlekedésbiztonsági kockázatokat rejtethet részint az elavult vasúthálózatok,⁶ részint a túlszűfolt kompok és hajók, a nem megfelelően karbantartott autóbuszok következtében, amelyek rendkívül sok halálos áldozatot követelnek minden évben (például Banglades, India, Fülöp-szigetek, Kambodzsa, Pakisztán, Thaiföld, Salamon-szigetek). Külön érdemes kiemelni a légi közlekedést. A régió nagyobb területű országai esetében jelentős a belföldi légi közlekedés is, azonban ez a gépparkok elavultsága és az alacsony színvonalú karbantartás következtében sok esetben jelentős kockázatot jelent, ezért érdemes például európai vagy észak-amerikai légitársaságok szolgáltatásait igénybe venni (például Pakisztán, Irán és Indonézia esetében).

Továbbra is rendkívül sok éles taposóakna található országszerte Kambodzsában és Laoszban, illetve második világháborús robbanószerkezet Kelet-Timorban, ami elsősorban a helyi vezető nélküli egyéni turistákra jelent veszélyt (Konzuli Szolgálat).

Az arab országban a híveknek a ramadán idején napkeltétől napnyugtáig tartózkodniuk kell az evéstől és az ivástól, ami rendkívüli módon megterheli a szervezetet, a vezetés során ezért figyelmetlenebbek a sofőrök, ami számos baleset forrása lehet (Konzuli Szolgálat).

4.3. Közbiztonság

4.3.1. A közbiztonság általános jellemzői

Elsőként nézzük meg, hogy a turizmus szempontjából hol a legkritikusabb a közbiztonság helyzete, a Konzuli Szolgálat mely területeket sorolja az „I. utazásra nem javasolt országok és térségek kategóriájába”. Ezek rendszerint olyan, évek óta háború sújtotta területek, ahol a biztonsági és egyéb kockázatok magas volta miatt minimális a turisták száma. Ilyen területek közé sorolható Afganisztán, Jemen és Szíria, ahol hosszú évek óta polgárháború dúl, gyakoriak a terrorcselekmények és a köztörvényes bűncselekmények egyaránt (RITECZ 2016a).

⁶ Ázsiában összefüggő vasúthálózatról nem lehet beszélni, sűrűbb hálózat Indiában, Japánban és a Fülöp-szigetek nagyobb szigetein található (BODNÁR 2005).

A terrorizmus a vizsgált térség számos országában jelen van, ami igen negatívan befolyásolja a térség turizmusát. A nagy fogadó országok közül, számos esetben kifejezetten a külföldi turisták által előszeretettel látogatott desztinációk a fő célpontok. A terrorizmus által veszélyeztetett országnak tekinthető a Fülöp-szigetek, India, Indonézia, Libanon, Malajzia, Pakisztán, Banglades és Ausztrália. Utóbbi ország kivételével számottevő ezen országokban a külföldiek ellen elkövetett lopások és rablások száma is.

Néhány szomorú eset kapcsán az elmúlt néhány évben látott napvilágot, hogy az indiai szubkontinensen milyen veszély leselkedik a női utazókra. A szélesebb közvélemény – hazánkban és külföldön egyaránt – ekkor szembesült azzal, hogy Indiában tömeges a nők elleni erőszak. Nemcsak az egyedülálló nők, de még a párban utazó turisták is fokozott veszélynek vannak kitéve, mivel számos esetben több főből álló társaságok követik el a csoportos erőszakot.

Általánosságban kijelenthetjük a vizsgált régiók esetében is, hogy a jó gazdasági mutatókkal rendelkező országokban a köztörvényes bűncselekmények száma csekélynek mondható (például Dél-Korea, Hongkong, Új-Zéland, Ausztrália). Meg kell azonban jegyezni, hogy egyes országokban nemcsak a gazdasági jólét általános, hanem a bűncselekmények szankcionálása is jóval súlyosabb, mint például az európai országokban, aminek mindenképp van visszatartó ereje (például Brunei, Egyesült Arab Emírségek). Észak-Koreában a turisták sérelmére gyakorlatilag nem követnek el semmilyen jogsértést. Ez részben a drákói szigornak, illetve annak a ténynek a következménye, hogy a turista nem érintkezhet helyi lakosokkal.

Nem hagyhatjuk ki a tengeri kalózkodást sem, amely Afrika mellett Délkelet-Ázsiában okozza a legnagyobb problémát. Az egyik legérintettebb terület az Indonézia és Malajzia tengeri felségterületéhez tartozó Malaka-szoros, amely a Csendes-óceán és az Indiai-óceán közötti forgalmat bonyolítja le (KLEMENSITS 2017).

4.3.2. A közbiztonságot jelző legfontosabb indikátorok

A statisztikai adatok alapján rendkívül kedvezőnek tekinthetők az emberölés gyakorisági értékei. Az első harminc ország között csak a Fülöp-szigetek (18.) és Mongólia (26.) szerepel (2014). Feltétlenül meg kell azonban említeni, hogy számos ország évek óta nem teljesíti statisztikai adatszolgáltatási kötelezettségeit a nemzetközi szervezetek számára, így nincs adat például a háború dúlta Afganisztán vagy Szíria emberölési adatairól.

Szintén igen kedvezőnek tekinthetők a gépjárműlopások gyakorisági értékei, az első harminc leginkább érintettebb ország között mindössze Ausztrália (8.), Libanon (10.) és Makaó (30.) szerepel. Ami viszont feltétlenül árnyalja a képet, hogy számos ország nem szerepel a 2014-es év statisztikai értékei között, egyes országok esetében pedig csak több mint tízéves statisztikai adatok érhetők el.

A betörések kevésbé érintik a turistákat, elsősorban a helyi lakosság számára jelentenek problémát. A turisták esetében a relevanciája meglehetősen csekély, már csak azért is, mivel a főbb turisztikai desztinációk esetében a rendvédelmi szervek kiemelt figyelmet fordítanak a vagyonbiztonságra. A statisztikai adatok tanúsága szerint Ázsia és Ausztrália, Óceánia országai a kevésbé érintett területek közé sorolhatók a betörések gyakoriságát illetően.

A testi sértések adatai alapján a vizsgált térség nem sorolható az erőszakos kontinensek közé, azonban szembevetendő, hogy a régiós szinten relatíve magas gyakorisági mutatókkal rendelkező országok többségében fejlett demokráciával rendelkező államok vannak, ahol magas szintű statisztikaiadat-szolgáltatás működik (Makaó – 10., Ausztrália – 14., Mongólia – 15., Új-Zéland – 17.) (2014). Joggal feltételezhetjük tehát, hogy számos ország esetében igen nagy lehet a látencia.

Az emberrablás kapcsán két ország, Libanon (1.) és Irak (8.) emelhető ki, ahol világviszonylatban is magas az emberrablások gyakorisága. A statisztika alapján igen kedvezőnek tekinthető a nemi erőszak bűncselekményének gyakorisági mutatója, mivel az első 50 ország között mindössze három térségbeli ország szerepel (Mongólia – 28., Fülöp-szigetek – 30., Makaó – 44.). Nyilvánvaló azonban, hogy ez nem a valós értékeket mutatja. Ázsia legtöbb országában a nők a társadalmi hierarchiában alárendelt szerepet töltenek be, ezért a nemi erőszak bűncselekmény a kevésbé hangsúlyos jogsértések közé tartozik, így nagy látenciával számolhatunk.

A rablások tekintetében szintén feltételezhetjük, hogy nem a valós bűnügyi helyzetet mutatják a 100 000 főre számított fajlagos mutatók, hisz az első 40 ország között mindössze három ázsiai és ausztráliai állam szerepel (Új-Zéland – 38., Fülöp-szigetek – 39., Ausztrália – 40.) (Knoema é. n.). Ha csak abból a közismert kriminológiai tényből indulunk ki, hogy egy terület gazdasági és szociális mutatói és a rablások száma között igen szoros korreláció figyelhető meg (CSALAY–SZIKI 1991), már akkor is több tucat ország esetében megalapozottan feltételezhető a jóval magasabb gyakorisági mutató.

Felhasznált irodalom

- BALOGH Ferenc (2004): *Idegenforgalmi földrajz II.* Budapest, Képzőművészeti.
- BODNÁR László (2005): *Az idegenfogalom hazai és nemzetközi vonatkozásai.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- BORSY Zoltán (1992): Általános természetföldrajz. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- CSALAY András – SZIKI Lajos (1991): A rablási helyzet Magyarországon. *Kriminológiai és kriminálisztikai tanulmányok*, 28. köt. 217–248.
- Ezek lesznek a legnépesebb országok 2050-re* (2017). Elérhető: http://turizmusonline.hu/kulfold/cikk/ezek_lesznek_a_legnepesebb_oroszagok_2050_re (A letöltés ideje: 2017. 08. 19.)
- GYURICZA László (2008): *A turizmus nemzetközi földrajza.* Budapest–Pécs, Dialóg Campus.
- KLEMENSITS Péter (2016): A kalózkodás problémája Délkelet-Ázsiában a 21. században. *Pageo geopolitikai folyóirat*. Elérhető: www.geopolitika.hu/hu/2016/11/18/a-kalozkodas-problema-ja-delkelet-azsiaban-a-21-szazadban/ (A letöltés ideje: 2017. 09. 22.)
- KHS (2019): *A világ népessége kontinensek szerint*. Elérhető: www.ksh.hu/interaktiv/grafikonok/vilag_nepessege.html (A letöltés ideje: 2020. 01. 09.)
- Knoema (é. n.): *World Data Atlas*. Elérhető: <https://knoema.com/atlas/topics/Crime-Statistics> (A letöltés ideje: 2020. 01. 09.)
- MANSFELD, Yoel (2006): *Tourism, Security and Safety.* Amsterdam, Butterworth-Heinemann.
- MÁTYÁS Szabolcs (2017): Turizmus és jogsértés. In KIGLICS Norbert szerk.: *II. Turizmus és biztonság nemzetközi tudományos konferencia.* Tanulmánykötet. Nagykanizsa, Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz. 317–323.

- MICHALKÓ Gábor (2012): *Turizmológia*. Budapest, Akadémiai.
- MIKLÓSI Gábor (2015): *Mekka: 15 év, több mint 1500 halott. Miért?* Elérhető: http://index.hu/kul-fold/2015/09/24/mekka_zarandoklat_tomegszerencsetlenseg_modernizacio/ (A letöltés ideje: 2017. 09. 22.)
- PROBÁLD Ferenc (2002): *Afrika és Közel-Kelet földrajza*. Budapest, ELTE Eötvös.
- RITECZ György (2016a): A terrorizmus és a migráció viszonya a számok alapján. *Acta Humana*, 4. évf. 5. sz. 103–123.
- RITECZ György (2016b): Turizmus – Migráció – Terrorizmus. In NÉMETH Kornél szerk.: *I. Turizmus és biztonság nemzetközi tudományos konferencia konferenciakötete*. Nagykanizsa, Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz. 67–75.
- SÁNDOR Tamás – BIHARI Imre (2001): Vénás thromboembóliák hosszú légiutazás során. *Érbetegségek*, 8. évf. 57–62. Elérhető: www.erbetegsegek.com/?p=venak_betegsegei&o=4&cikk=214 (A letöltés ideje: 2017. 09. 22.)
- The World Bank (é. n.): *GDP Ranking*. Elérhető: <http://data.worldbank.org/data-catalog/GDP-ranking-table> (A letöltés ideje: 2020. 01. 09.)
- Trading Economics (é. n.): *Munkanélküliségi ráta – Ázsia*. Elérhető: <https://hu.tradingeconomics.com/country-list/unemployment-rate?continent=asia> (A letöltés ideje: 2020. 01. 09.)